

Радионица израде украсних маñета од каменчића

Премијера лушкарске представе „Бакин рођендан“

ДУБРАВКА ИЛИЋ, 1959-
ДАНИЦА ОТАШЕВИЋ, 1951-

УДК: 021.65(497.11)

Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

ПРАВО НА КЊИГУ – „БИБЛИОБУСОМ ДО ЧИТАЛАЦА НА СЕЛУ“

Сажетак: Аутори у тексту описују један од могућих видова финансирања рада са младима у сеоској средини кроз програм јавног рада. Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“ локална самоуправа одобрила је 2010. године средства за јавни рад „Библиобусом до читалаца на селу“, што је омогућило запошљавање два лица на одређено време и да библиотекар и књига стигну до око 410 деце у 12 мини школа чачанске општине. Са ђацима и предшколцима одржано је 46 креативних радионица и остварена добра сарадња са просветним радницима и локалном средином. Рад започет са младима у руралној средини Библиотека је наставила и наредне године уз симболичну помоћ Министарства културе, али, нажалост, још око 400 школараца у 14 најудаљенијих места чека „библиобус“ и нада се да ће им друштво омогућити приближне услове за одрастање као и деци у граду, пре свега право на књигу, добро образовање и културу.

Кључне речи: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, библиобус, јавни рад, сеоске школе, издвојена одељења, креативне радионице, дечја права

Увод

Иако је, историјски гледано, доба просветитељства за нама, не можемо рећи да и у 21. веку друштву нису потребне акције додатног описмењавања, похода у села и руралне средине како би житељима била приближена култура, књига, позориште. Позитивна пракса која је стечена седамдесетих и осамдесетих година прошлог века ни данас није сувишна, пре би се могло рећи неопходна је,

јер становници села, која убрзано старе и остају са све мање деце, не могу сама пребродити болести новог доба и задржати одлив младих. Друштвена брига очито касни, па је сваки добронамерни долазак у сеоску средину и просветно-културни рад са најмлађима добродошао. Вршећи надзор над стручним радом регистрованих библиотека у Моравичком округу, посебно приликом посета школама, радници Матичне службе Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ у Чачку, увидели су врло лоше стање у 34 основношколске библиотеке и неадекватне услове у којима се одвија настава у удаљенијим сеоским школама, самим тим и (не)могућност најмлађих да упознају актуелну литературу намењену овом узрасту, а камоли да задовоље потребе за културним садржајима.

Истовремено, позитивна искуства у раду са најмлађима у Дечјем одељењу и у библиотечким огранцима у Прељини, Пријевору, Мрчајевцима и Заблаћу, као и одушевљење малишана сусретима са дечјим писцима које Библиотека организује у школама чачанске општине, показала су колико ђаци имају различита интересовања и жеље за креативним дружењем, за живом речју и за добрим саговорником!

Раскорак у условима одрастања и образовања деце у руралној средини и граду, као и устаљена пракса организовања „Дечје недеље“ почетком октобра, када се ангажује више организација које током године ћуте и немају времена за интересовања и жеље најмлађих, подстакла је библиотекар да, према замисли директора Данице Оташевић, током 2009. године организују једномесечни програм под називом „Дечји октобар“ где су предност имали млади из сеоских школа, које су углавном сви заборавили и препустили на милост и немилост телевизијским ријалити програмима, серијама и филмовима пуним мржње и насиља. Био је то адекватан одговор на потребе ове популације, који је због великог интересовања трајао не само током октобра, већ пуна три месеца. Уместо декларативних говора о дечјим правима и „нашминканих“ дружења са децом током традиционалне „Дечје недеље“, Библиотека је била једина установа и организација која је предузела конкретне активности на добробит ученика у десетак нижеразредних школа које су километрима удаљене од матичне установе, главних саобраћајница и града. Током октобра, новембра и децембра у Дечјем одељењу и у огранцима на терену организовани су посебни едукативни програми, колективне посете предшколаца и основаца, а тим библиотекара посетио је 14 издвојених одељења школа у удаљенијим местима чачанске општине (Лозница, Трбушани, Доња Горевница, Виљуша, Качулице, Вранићи, Парменац, Рошци, Мојсиње, Миоковци, Вујетинци и др). Око 700 малишана предшколског и школског узраста добило је бесплатне чланске карте, могућност коришћења књижног фонда у одељењима, као и књиге и сликовнице које су им месечно одношене на читање уз упознавање са иновативним технологијама у стицању знања и развијање креативних способности. Овим програмом Библиотека је на најконкретнији начин помогла најмлађима да остваре своја права на учење и срећније детињство.

Зашто је „Библиобус“ кренуо на њиш?

Уколико прихватимо струку и успешно праћење савремених домета у библиотекарству као неспорну чињеницу, као делатност која је основна вокација свих јавних и других библиотека, у Библиотеци у Чачку као исто толико важно поље рада истакли су унапређивање културно-просветних активности. Успешно обављање оба сегмента библиотечке делатности и стално померање граница професије на добробит друштва, представљају изазов савременом библиотекарју, који је у време материјалне кризе и пољуљаних духовних вредности, стао у одбрану књиге, писмености, језика и културе. Успешан библиотекар није само онај који читаоцу пронађе жељену књигу, понуди информацију, већ библиотекар који онима што су изван читалачке породице открива, и убеди их, зашто је важно читати, шта уопште у библиотеци могу да нађу и зашто је библиотека добро место, посебно за одрастање најмлађих. Једном речју, библиотекар је тај који ствара читаоца, негује га и задржава у свету знања, и то не само саветом шта би требало да чита, него му и конкретним активностима омогућава да дође до књиге и информације, улажући све своје знање и савремену технологију.

Колики број људи, посебно најмлађе популације, у удаљенијим селима наше општине нема могућност да узме књигу у руке и да се информише о културним садржајима који су за њихове вршњаке у граду свакодневица, чачански библиотекар су сазнали управо радом на терену. Иако време у коме живимо одликује убрзани развој технике и иновативних технологија, велики део становништва није у могућности да их користи, или се и те благодети модерног доба, које би требало да олакшавају живот, врло често злоупотребљавају. Технички напредак створио је машине које мисле и говоре, али добрим делом и одузимају смисао животу и лепоту појединих димензија људскости. Техника је проговорила, а људи су нажалост заћутали! Често се заборавља на оно што је живот чинило лепим пре „напретка“, а то је, пре свега, потреба за разговором, добрим саветом и дружењем, осмишљеном игром од школице, кликера до ластиша и шаха. Причање прича, читање бајке деци за лаку ноћ, заједничко маштање и одгонетање тајни, ни у 21. веку не може да замени ниједан цртаћ, видео игрица, ТВ. Родитељ у трци са временом заборавља на лепоту држања и разговора са дететом у крилу, искричава дечја питања и закључке које је такође и сам кад је био мали постављао најближима. Реч родитеља ништа не може да замени, па је то прво упозорење библиотекара где год се нађу. Недостатак материјалних средстава постао је изговор за одсуство добре воље према другима, а данак целокупној ситуацији плаћају најмлађи. Уместо уз осмех и лепу реч, рецитације и приче које причају баке и деке, деца одрастају сама, у намргођеној тишини без одговора на хиљаду „зашто“ која су им неопходна за срећно детињство. За „Пепељугу“, „Снежану и седам патуљака“ или „Три прасета“ углавном и не знају, бар не из илустроване сликовнице, већ са цртаног филма, који најчешће погрешно тумаче. Прве „информације“ и научени стихови потичу, нажалост, из најновијих ТВ хитова квазимузичких звезда и латиноамеричких и источњачких серија, које заокупљају породичну пажњу.

Стање на терену за које Библиотека није имала много саговорника за помоћ и примера за углед, није поколебало библиотекарe да нешто учине. Из сазнања са лица места настао је пројекат јавног рада под називом „Библиобусом до читалаца на селу“, чији је аутор Даница Оташевић, директор чачанске Библиотеке. На срећу, градоначелник Велимир Станојевић и локална самоуправа уважили су пројекат библиотекара, па се књига, уз све иновације и програме које нуди модерна „библиотека без зидова“, упутила до удаљених села и недосегнутих корисника у руралној средини.

Није то био библиобус у правом смислу те речи (возило посебно намењено за библиотечке потребе, са простором и опремом за смештај дела књижног фонда и других едукативних средстава), него службено возило „Застава 101“ старо више година, али волан је био у рукама ентузијаста, правих просветара и хуманиста, поклоника лепе речи. У овај аутомобил паковао се тим од најчешће четири или пет библиотекара, сходно програму сусрета за тај дан, и кретао у једну или две школе, у зависности од удаљености и временских прилика, носећи књиге и сликовнице из књижног фонда Дечјег одељења или огранака на терену. Уз књиге, ношена је и техника за приказивање цртаних филмова, лап-топ, видео-бим, аудио и видео дискови, као и слагалице са мотивима из познатих бајки, бојице, блокови, маказе, колаж папир и остала неопходна опрема за извођење креативних радионица, па чак и суве гране за обликовање дрвета лепих речи.

„Лична карта“ програма Јавног рада

Пројекат Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ под називом „Библиобусом до читалаца на селу“ био је намењен деци у 12 издвојених одељења школа у селима чачанске општине: Рошци, Миоковци, Милићевци, Вранићи, Трбушани, Вујетинци, Бечањ, Остра, Мојсиње, Прислоница, Качулице, Виљуша, као и малишанима у продуженом боравку ОШ у Прељини. Локална самоуправа пројекат је прихватила као значајан програм за образовање младих у сеоској средини и финансирала га са 365.000 динара, с тим што је новац покривао само скромне зараде.

Ова средства обезбедила су запошљавање два лица са високим образовањем на четири месеца, која су у сарадњи са запосленима у Градској библиотеци реализовала осам креативних радионица занимљивих назива: „Књига је најбољи друг“, „Јунаци мог детињства“, „Лепе речи“, „Ухвати дугу“, „Шта је етнологија?“, „Глобално село“, „Чистоћа је пола здравља“ и „Волим живот“.

Циљ програма био је да се дође до најмлађих у сеоским четвороразредним издвојеним школама и кроз дружење, игру, разговор, популарише књига и читање, култура, традиција, истинске вредности, стицање првих знања у коришћењу нових технологија, очување здравља, непосредно пружање важних информација у превенцији болести зависности и едукација локалног становништва.

Истовремено, реч је о програму, који је поред богатог образовног, културно-просветног садржаја, имао и социјалну димензију. Без обзира на удаљеност места и школа, сви учесници обухваћени програмом добили су бесплатне чланске карте и подједнако важан третман. Библиотекарe нису били класични предавачи, учитељи, неко ко оцењује и прекореве, већ другари, партнери у игри, саговорници, а пре свега, добри слушаоци деце и њихових жеља, па се зато програм на лицу места често кориговао и мењао. Увек је предност давана другој страни - ученицима да се искажу, питају, покажу своје радове и таленте. Од стидљивих погледа и несигурних питања ученика на почетку, на крају су библиотекарe постали публика, пред којом су деца слободно рецитовала, певала, изводила представе. Та покренута енергија и емоције, тражење књиге више за брата или сестру, осмеси са којима су дочекивани, најбоља је потврда да се ишло правим путем и да труд није био узалудан.

Креативне и образовне радионице сем библиотекара изводила су и лица из других установа, стручњаци из Центра за заштиту здравља, дечји писци, ликовни уметници, а главна је била сарадња са просветним радницима и васпитачима на терену. Тим који је извео програм предводила је Даница Оташевић, а осим лица ангажованих за јавни рад – Марије Радуловић, професора српске књижевности, и Владимира Симића, професора информатике – чинили су библиотекарe: Дубравка Илић, Ана Нешић, Маријана Лазић, Јелена Дуковић, Бранислава Видојевић, Александар Вукајловић и Богдан Трифуновић. Од 23. септембра до 23. децембра 2010. године одржано је 46 радионица у дванаест издвојених одељења и једном продуженом боравку из седам матичних основних школа чачанске општине. Удаљеност школа од Чачка износила је од 30 километара, колико има до планинских села Рошци и Вујетинци, до најближих Трбушана на само четири километра од града. Програмом је обухваћено 410 малишана - 366 основаца и 44 предшколца. Иначе, ове школе имају неуједначен број ђака, а некима су придодати и предшколци. Најмалобројнија постава била је од шест ученика у Бечњу и девет у Вујетинцима, а највише их је било у Трбушанима где је 70 ученика и 12 предшколаца.

Ова популација деце никада није имала прилику да посети библиотеку, а само ретки су читали из лепо илустрованих сликовница и дечјих књигама. На почетку сусрета, малишани су, заједно са својим учитељима и васпитачима, обавештени о програму у коме учествују, погодностима и библиотечким услугама које су им на располагању. Свако дете добило је бесплатне чланске карте Библиотеке и флајере са информацијама о „Библиобусу“, како би и родитељи били упознати са намерама библиотекара и могућношћу да позајме књиге у школи. Док су они уживали у броју, шаренилу и лепоти понуђених сликовница, илустрованих енциклопедија и других наслова, за које је мали број до тог момента чуо, библиотекарe су делили радост сусрета са њима и упућивали их у чаролију читања и свет књига. Великим залагањем и преданошћу, ангажовањем средстава и библиотечке технике, библиотекарe су дошли на ноге својим читаоцима и за сва времена стекли њихово поверење и пријатељство.

Матичне школе	Издвојена одељења школа	Број ученика од 1. до 4. разреда	Број предшколаца	Удељеност од Чачка (км)	Број изведених радионица
ОШ „ Степа Степановић ” Горња Горевница	Вранићи	23	-	15	3
	Милићевци	23	-	15	3
	Миоковци	20	5	15	3
ОШ „Танаско Рајић” Чачак	Трбушани	70	12	4	5
ОШ „Татомир Анђелић” Мрчајевци	Остра	26	7	30	3
	Вујетинци	6	-	30	3
	Бечањ	9	-	24	3
	Мојсиње	44	7	11	3
ОШ „Прељина” Прељина	Прислоница	22	4	15	3
	Одељење Продуженог боравка у ОШ	40	-	10	5
ОШ „Божо Томић” Пријевор	Осморазредна школа у Рошцима	29 ученика 1-4. разред 19 ученика 5-8. разред	3	31	4
ОШ „Бранислав Петровић” Слатина	Качулице	23	-	17	4
ОШ „Владислав Петковић Дис” Заблаће	Виљуша	20	7	10	4

Табела 1: Приказ броја полазника радионица и имена школа

Библиотјека без зидова и ираница

Кроз програм Јавног рада остварена је идеја о „библиотекама без зидова и граница“, што је захтев модерног доба. Концепт уљуљкане средине са бескрајним полицама са књигама и „оазе“ тишине одавно је напуштен и застарео. Модерна библиотека је тамо где су њени садашњи и будући читаоци. Управо ту концепцију Библиотека је усвојила као трајну оријентацију: да иде у сусрет корисницима, како би најмлађима, посебно са сеоског подручја и из удаљенијих места, обезбедила приближно једнаке услове за стицање знања и одрастање, какву имају њихови вршњаци у граду. Књигама, знањем, осмехом и лепим речима кроз 46 сусрета обогаћено је детињство неколико стотина девојчица и дечака и пређен пут од око 1.300 километара.

Читалачка породица Библиотеке постала је богатија за 410 малишана школског и предшколског узраста, који су бесплатно уписани у Дечје одељење и огранке на терену. Број читалаца у огранку у Прељини значајно је повећан уписом 62 ученика и четири предшколца из школе у Прислоници и из продуженог боравка прељинске Основне школе, у Мрчајевцима је чланске карте додатно добило 70 основаца и 14 предшколаца из Остре и Мојсиња, а чланови библиотечког огранка у Заблаћу постали су 43 основца и седам предшколаца из Качулица и Виљуше. У одељење Библиотеке у Пријевору уписано је 48 ученика од првог до осмог разреда, као и три предшколца из школе у Рошцима. У Дечје одељење Библиотеке уписано је 145 ученика и 17 предшколаца из школа у Миоковцима, Милићевцима, Вранићима, Трбушанима, Бечању и Вујетинцима, па је број уписаних знатно порастао – укупно је одељење имало 2.265 чланова. Чланови Библиотеке постали су и просветни радници и васпитачи из школа обухваћених програмом (26 учитеља и професора и пет васпитача уписано је у Одељење за одрасле читаоце). Уписом нових чланова повећано је коришћење књижног фонда и других библиотечких услуга на свим одељењима. Идући у сусрет жељама и потребама малишана за књигом, Библиотека је додатно обогатила своје фондове новим сликовницама и другим актуелним насловима за најмлађе у Дечјем одељењу и у огранцима.

Укупан број матичних школа обухваћених програмом Јавног рада	Укупан број издвојених одељења школа обухваћених програмом Јавног рада	Укупан број ученика обухваћених програмом	Укупан број предшколаца обухваћених програмом	Укупан број изведених радионица
7	12 + Продужени боравак ОШ у Прељини	366	44	46

Табела 2: Приказ укуйној броја ученика и изведених радионица

На овај начин најмлађима у 12 сеоских средина књига је коначно постала доступна, а омогућено им је да се читајући информишу и о ономе о чему се у школи, али и у породици не говори. Библиотека је најпре испунила потребу за игром и креативним радом коју потискују преобимни и неприлагођени школски програми и настава која заобилази табу теме и оно што децу заиста интересује, али и породице, које презаузете свакодневним обавезама више нису у стању да прате одрастање деце. Докази да је ово нажалост тачно стижу свакодневно кроз вести о вршњачком насиљу и јавно признање младих да су им узор личности на граници закона и моралних квалитета, а да за друге не знају или су им незанимљиви. Другачији избор често им није понуђен, а лечење последица знамо колико кошта. Медијске информације свакодневно намећу и афирмишу негативне примере, приказујући испразни и лажни сјај као најважнију сензацију, што најчешће заваља неискрене и младе жељне успеха и лепог живота. Да су у лажи кратке ноге и да је отрежњење горко, многи касно схвате, а породица и школа немају снаге да се изборе са тзв. моћима медија и негативним јунацима данашњице. Ловци на невинне душе одбацили су добре примере из прошлости и

породичне вредности као застареле и смешне, па се Библиотека ухватила укоштац са недаћама времена, апелујући на учење кроз дружење и игру, поштовање породице, другарства, знања и традиције.

Прве радионице „Библиобуса“ биле су посвећене упознавању и лепим речима. Малишани су деловали резервисано и стидљиво, једва пристајали да се јаве и гласно нешто изговоре. Били су збуњени и у неверици да њихови одговори нису за оцену, а постојала је и бојазан од подсмеха вршњака или критике за брзоплетост. На питање да ли се речи могу цртати, а не само писати, одговор је најпре био одречан, а онда су се неки досетили да се реч „љубав“ може и нацртати у облику срца, а да реч „другарство“ на цртежу симболише отворен длан или две шаке. Тако је почела радионица о речима које се цртају, а лепа реч отворила је врата дечјих срца и донела осмех на лица. Свако је имао „своју“ лепу реч, такмичио се да буде боља од претходне, па су настале крошње цртежа са лепим речима које су бујале и олиставале и после сусрета. Креативан разговор забуборио је најпре у издвојеном одељењу у Вранићима, а онда и у другим учионицама. У такмичарској атмосфери и у жељи да покажу једни другима свој рад, деца су неуморно писала и бојила, а лепе речи постале су део свакодневице, њима су украшене гране дрвета које су им за почетак у школе донели библиотекарски. У свакој школи „посађено“ је и „олистало“ по једно „Дрво за лепе речи“, на чије гране је свако желео својом руком да окачи цртеж и овековечи заједнички рад. Најчешће написане и нацртане лепе речи биле су: љубав, другарство, лепота, доброта, књига и храброст, али су и при сваком следећем сусрету стизале још по неке, те је „дрво“ временом отежало од лепоте. Дрворед лепих речи, који је иза „Библиобуса“ остао у школама, већ две године листа од цртежа и стихова, што говори да дечје душе само треба засејавати добрим семеном и контролисати како биљка даље расте.

Да би малишани уочили разлику између лепих речи и оних супротних, ружних (неки су их се лакше сетили, јер су нажалост у честој употреби), у школе је одношена „кутија за ружне речи“. Сива кутија намах је постала омражена, место где су деца симболично убацивала по један згужван папир са речима које не треба употребљавати. Ова „игра“ радо је прихваћена, па су у школама кутије са рејтингом „лоших и ружних речи“ брзо пуњене и одношене, како би остале само лепе речи. Стечено поверење допринело је да малишани признају колико се у њиховом окружењу псује, говоре ружне речи и не обазире на васпитање најмлађих, тако да су за наук неки пожелели да овакве кутије понесу и кући.

Малишане је за дружење и сарадњу придобило то што су им библиотекарски били добра, најчешће једина, публика, која има времена и жеље да их слуша, па су све храбрије доносили да покажу свеске у којима пишу дневнике или стихове и пристајали да их читају пред свима. Аплаузи друговима из клупе били су им најбоља награда и охрабрење. При сваком следећем сусрету било је све више заинтересованих да нешто одглуме, одиграју или отпевају, а често су за најављени долазак „Библиобуса“ спремани и праве школске представе. Најбољи пример је школа у Вранићима, где су сви ученици глумили у представи „Девојачка свадба“, коју су осмислили са својим учитељицама, припремили оригиналне костиме

и сценографију, и одиграли је за драге госте из „Библиобуса“. Радионице нису биле шаблонске и фиксирани, него се на лицу места, од случаја до случаја, мењала концепција и прилагођавало жељама или идејама малишана, прича и игра усмеравала се ка њиховим потребама и осећањима. Поред жељених књига и сликовница, увек су „у резерви“ била припремљена питања за квиз знања, али и техника за емитовање цртаних филмова са омиљеним ликовима, што је најчешће била награда за успешно изведену радионицу.

Сусрети на којима се причало о „Јунацима детињства“ изазвали су интересовање деце, али и изненађење – ко све може бити јунак? Наводили су имена историјских личности, писаца, спортиста, певача, глумаца, ликовца са ТВ екрана од којих неки и нису били за пример. Били су срећни када су схватили да прави јунаци живе свуда поред њих и чине нешто добро: на пример, деда који прича најлепше приче, али их и штити када заслуже грдњу, мајка која пече хлеб и прави „најлепше“ колаче на свету, отац који производи највише пољопривредних производа у селу и вози их на трактору, бака која музе краве и вари млеко за унучиће... Причајући о својим родитељима, деца су увидела да и сами доприносе том „јунаштву“ помажући у свакодневним пословима. Саветовано им је да буду задовољни што живе у селу где има много занимљивости, скривитих места за маштање и где је природа као извор живота, најближа и најлепша.

Кроз причу о традицији, деца су научила да треба да чувају предмете из покућства њихових прабака, и то као највеће вредности, да оно што је старо није мање вредно од новог и да с поносом причају о својој породици и прецима. Сазнали су и како су према легенди њихова насеља добила имена и како су се пре неколико векова звали житељи села – неки нимало налик на данашња, с тим што су многа „стара“ имена и данас модерна. Преци из 15. и 16. века звали су се: Добрашин, Радој, Вукац, Вукша, Иваша, Радун, Шушман, Богчина, Брајан, Радашин, Вукач, Вучихна, Вукмир, Дабижив, Лукач, Пава, Храбаш, Грубач и др. Али, и: Никола, Вук, Вукашин, Јован, Марко, Дамјан, Петар, Бранко, Иван, Милош, Андрија... Кућне и сеоске приче већ наредних дана изрониле су из сећања старијих, а млади су их слушали заинтересовано и памтили, да их можда некада, неком другом колону, пренесу и наставе традицију.

Такмичење у слагању „слагалица“ долазило је као награда. Нажалост, било је ђака који су први пут видели ове „мозгалице“ за најмлађе и тек учили како да их користе. Не може се тврдити да је њихово детињство због тога сиромашније, јер многе предмете, пре свега животиње и природу они виде уживо и немају дилему како се добија млеко и где расте јабука, али та шарена чуда света добро је да буду доступна свој деци без обзира где су рођена, где расту и школују се. Да би у животној утакмици постигли добре резултате неопходно је да деца имају приближне услове за одрастање, а често треба више добре воље него пара да се то постигне.

Доживљај за себе било је гостовање писца за децу Милоја Радовића, песника и библиотекара из Краљева, који је у девет школа извео радионицу „Очи света“. За око 300 малишана то је био први сусрет са (правим) писцем, од кога су чули и причу о хијероглифима, сазнали како је настало сликовно

писмо и видели да свако слово може бити - цртеж. Прилика да и сами слицицама напишу своје име била је изазов за све, па су многе учioniце остале окићене сликовним знацима, а „нацртана“ имена стизала су и наредних дана. Писац који уме да пише и да се игра са децом, зна одговор на сва питања, али и жели да чује њихове приче и песмице, стекао је доста нових другара. Рушење баријера, успостављање двосмерне комуникације, стицање поверења и охрабривање ђака да говоре и покажу своје таленте, један је од најважнијих резултата дружења са најмлађима у руралној средини и школама удаљеним од већих насеља и града.

Измене у ходу догодиле су се у школи у Рошцима (одељење Основне школе из Пријевора) где у једној смени уче ђаци од првог до осмог разреда. Исти програм није могао да се примени на све: за 29 ученика од првог до четвртог разреда и три предшколца направљен је један избор књига прилагођен њиховом знању и интересовању, па су теме биле лепе и ружне речи, јунаци детињства, најзанимљивији доживљаји и такмичење у брзини слагања слагалица. За 19 ученика од петог до осмог разреда организована је трибина на тему превенције болести зависности, на којој је приказано неколико кратких филмова о алкохолизму и наркоманији, а на питања ученика одговарала је др Светлана Арсенијевић из чачанског Центра за заштиту здравља. Млади су добили одговоре на многа питања која нису хтели (или смели) да поставе ни код куће, ни у школи, а том приликом су и позајмили на читање медицинску и популарну литературу о болестима зависности. Са њима се разговарало о избору средње школе, а обезбеђена им је и литература која је блиска тинејџерском узрасту.

У школи у Трбушанима истог дана, у два термина, понављане су радионице, јер четвороразредна школа ради у две смене. У овој школи наставу је похађало 70 ученика и 12 предшколаца, па је програм прилагођаван узрасту и смени - извођен је посебно са предшколцима и ученицима првог и трећег разреда, а посебно са ученицима другог и четвртог разреда. Остварена је одлична сарадња са учитељима, који су активно учествовали у креативном раду са ученицима и разним едукативним играма.

Како младе данас зову и „интернет генерацијом“, Библиотека се побринула да ученици из удаљених школа добију квалитетно знање и тумачење о предностима, али и манама нових технологија: добили су прве инормације о компјутерској техници, сазнали како функционише електронско „глобално село“, како да на електронској адреси и страници Библиотеке виде бројне фотографије које су настајале током сусрета по школама. Порука је била: Интернет „да“, али то је добар слуга а лош господар! Интернет „да“, али не као замена за разговор, дружење уживо, конкретна пријатељства, љубав, лепу реч. Интернет „да“ као средство за стицање бројних знања, а не бескрајно играње игрица, ризична дописивања и виртуелна пријатељства.

Похвалан је пример сарадње са школом у Бечњу (село је 24 км удаљено од Чачка) у којој наставу похађа шест ученика. Учителици није било тешко да за сваки сусрет ђаке укрца у аутобус и доводе у школу у Вујетинце, суседно

планинско село на 30 км од Чачка, где образовање стиче деветоро малишана. Захваљујући овим ентузијастима, радионице су обједињене за 15 ученика чијој радости није било краја. Осим тога учителице су за своје школарце једном месечно долазиле по књиге у Дечје одељење и враћале прочитане публикације. Сличан вид сарадње остварен је и са учитељицама из школа у Паковраћу и Парменцу, које са својим ученицима често присуствују библиотечким приредбама, а имали су привилегију и да изведу представу „Торта са пет спратова“ за најбоље читаоце Дечјег одељења. Двадесет три ученика школе у Качулицама провели су један дан у одељењу Градске библиотеке у Заблаћу. Први пут у животу били су у јавној библиотеци која осим великог броја књига има и два интернет приступа. У интерној књизи утисака у огранку записали су да им је то најлепши излет, а неки и да им је најлепши дан у животу.

Побројана дешавања и цифре очиту су резултати путовања „Библиобуса“, али много више је оних за које нема мерне јединице. Права награда су озарена лица деце и радост што је „опет дошло пуно књига“. Сваки сусрет за ученике био је догађај за памћење, нешто ново: могли су да се похвале наученим песмама, да покажу цртеж или испричају колико им се свидела прочитана књига. Библиотекари су сакупљали њихове радове, а фотографије постављали на сајт и чинили их видљивим за друге. Многи су међусобно мењали књиге и такмичили се ко ће прочитати више наслова. На расстанку увек питање: „када ћете опет доћи?“, „када ћете довести писца?“ и, што је најболније, „немојте да нас заборавите!“

„Библиобус“ и даље њушује

То се на срећу није догодило. Током извођења радионица и путовања „Библиобуса“ „посејано је“ семе читања, креативног дружења и пријатељства, па реализација јавног рада никако није значила и крај пута. Потреба деце да читају, да им у школу стигне жељена књига, да имају коме да испричају шта им се важно у међувремену догодило и коме да поклоне своје песме и цртеже, за чачанску Библиотеку постали су императив да и даље иде ка недосегнутом читаоцу и барем једно од усвојених начела из Декларације о правима детета, у пракси испуни.

Иако је „Библиобус“ у 2011. години финансиран само са 50.000 динара од Министарства културе, ипак је 37 пута посетио школе које су биле обухваћене овим програмом. Малишанима су поново поклоњене бесплатне чланске карте, поново су се такмичили ко ће више књига и сликовница прочитати, а у госте су им дошла два дечја писца. Бранко Стевановић и Дејан Алексић гостовали су у ОШ „Владислав Петковић Дис“ у Заблаћу, где је и 50 предшколаца присуствовало програму, у школама у Остри, „22. децембар“ у Доњој Трпчи, у ОШ „Прељина“ у Прељини, матичној школи „ Степа Степановић“ у Горњој Горевници, као и издвојеним одељењима ове школе у Милићевцима и Вранићима. Ученици школе у Вранићима приредили су свечаност за најдраже госте и писца Дејана Алексића и одиграли још једном представу „Девојачка свадба“.

Међусобно поверење потврдило се у више случајева: полазници радионица на селу долазили су на представе у Дому културе у Чачку које је организовала за децу Библиотека. Радост са вршњацима из града поделили су 14. децембра 2010. године на представи „Принцепа фина и још понеки“ у извођењу Дечјег ансамбла краљевачког „Абрашевића“ и монодрами „Цецилијине чаробне крофне“ које је по тексту Гордане Тимотијевић одиграла Биљана Константиновић, првакиња Краљевачког позоришта. За око 800 малишана предшколског и школског узраста хладан зимски дан није био препрека да стигну у чачански Дом културе и виде „Принцезу“ и „Цецилију“, а присуствовали су и ђаци из Вујетинаца, Вранића, Прислонице, Слатине, вртића у Заблаћу и најбољи читаоци из Гуче. За већину малишана ово је био први сусрет са позориштем, и посебан доживљај, који се дуго препричавао и био тема писаних и цртаних радова у мини школама чачанске општине.

Библиотека је на разне начине афирмисала стваралаштво ученика и трудила се да њихово знање и таленат не остану незапажени. Литерарне радове које су читали на сусретима у школи или цртеже и занимљива слова направљена од зрна пшенице, кукуруза и пасуља, веселе букваре ручне израде, и друге радове настале на радионицама, библиотекари су слали на Фестивал хумора за децу у Лазаревцу, одакле већ три године заредом стижу вредне награде у књигама предшколцима у вртићу у Заблаћу, а 2011. године и рад деце из вртића у Прељини, у категорији „Будућност фестивала“, био је награђен. На 23. Фестивалу хумора Анастасија Митровић, ученица четвртог разреда школе из Вранића, за песму „Крава“, освојила је другу награду. Многи млади песници награђени су на конкурс за литерарне радове на „Дисовом пролећу“ који сваке године расписује Градска библиотека.

Начина да се дође до деце има доста - Светски дан дечје књиге, 2. април 2012. године, чачанска Библиотека обележила је гостовањем Дечје драмске групе „П(р)озориште“ из Краљева, који су представу „Весело поврће“ одиграли у ОШ „Владислав Петковић Дис“ у Заблаћу и у ОШ „Свети Сава“ у Атеници. Библиотекино „Дисово пролеће за најмлађе“ „довело“ је представу „Шта се кува у седмом краљевству“, коју је према тексту дечјег писца Гордане Тимотијевић, за око 600 малишана чачанских школа, предшколце из Заблаћа и најбоље читаоце из Прислонице и Гуче, маестрално извела глумица Биљана Константиновић.

До краја јуна 2012. године „Библиобус“ је десет пута стигао у школе чачанске општине како би малишанима донео књиге на читање, уз грижу савести библиотекара што не могу доћи до сваке школе и до најудаљенијег читаоца. „Библиобус“, нажалост, није успео за две године да стигне до ђака свих 25 издвојених одељења основних школа чачанске општине. Око 400 малишана у 14 школских огранака одраста без књиге, на њихове адресе не долазе добронамерни библиотекари са сликовницама, слагалицама и филмовима да заједно уче, друже се и буду дечја публика. То није грешка ентузијаста из чачанске Библиотеке, већ недостатак слуха друштва, организација и појединаца који могу да помогну. Опредељеност Библиотеке да и даље буде најважнији покретач

културно-просветних садржаја, чувар наслеђа и традиционалних вредности, па и социјални радник, не доводи се у питање. Култура и књига су залог за будућност све деце, па млади на селу не смеју да буду дискриминисани због места рођења и живљења.

Прозор у чаробни свет знања, као и врата иза којих се налазе књиге, сликовнице, слагалице, рачунари, лепе речи и добри пријатељи, Градска библиотека ће и даље, не питајући за цену, оставити отворен за своје садашње и будуће читаоце. Чаробни кључ за додатно финансирање „Библиобуса“ можда се у међувремену нађе.

Градска библиотека “Владислав Петковић Дис“ Чачак 1848-2010

БИБЛИОБУСОМ ДО ЧИТАЛАЦА НА СЕЛУ

Јавни рад који финансира
Град Чачак

Август-Децембар 2010

Свако дете добило је лењак са описом програма

RIGHT TO A BOOK – “REACHING READERS BY A MOBILE LIBRARY BUS”

Summary

The authors of the text describe one of the possible ways of financing work with young people in rural areas through public works program. In 2010 the public library “Vladislav Petković Dis” received finances for the public works program “Reaching readers by a mobile library bus”(bibliobus) from the local self-government, which enabled hiring two people on a temporary basis so that librarians and books could reach 410 children in 14 mini schools in the municipality of Čačak. Students and preschool children participated in 46 creative workshops and an excellent collaboration with school teachers and local area was established. Next year the Library continued working with young people in rural areas with insignificant financial assistance received from the Ministry of Culture, but, unfortunately, about 400 students from the most distant places have still been waiting for the “library bus” hoping that the society would provide similar conditions for growing up to those their peers have in the town, first of all the right to a book, good education and culture.

Keywords: Public library “Vladislav Petković Dis”, library bus, public works, country schools, creative workshops, children’s rights

Dubravka Ilić
Danica Otašević

Библиобус је донео радост малишанима Остире

Песник Милоје Раговић са ученицима Вујеђинаца и Бечња

Ђаци четворорезредне школе у Трбушанима једва су снјали на фотграфу

Рошци - најудаљенија снаница диблиодуса

МИРКО ДРМАНАЦ, 1976-
Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

УДК: 728.3(497.11)“18/19“

КУЋА СА ДВА ИМЕНА

Сажељак: У ужем градском језгру Чачка, смером који води од цркве према пошти, у Улици Господар Јовановој број 6, налази се вредан и очуван споменик старе српске варошке архитектуре, познат под називом „Хаџићева“ или, чешће, „Вирерова“ кућа. У раду је приказана прошлост ове грађевине и људи који су у њој некада живели. Ово здање представља један од најлепших сачуваних остатака културне прошлости Чачка, и данас је управна зграда Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“.^[1]

Кључне речи: Мирослав Миле Мојсиловић, Стефан Хаџи Јосифовић, Владимир С. Хаџић, Светозар Хаџић, Милисав Петровић, Деспина Лазић, Катарина Гербер, Сигмунд Вирер, Даница Тодоровић, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Чачак

Свој пут кроз време овај објекат почиње средином 19. века. Оријентир који упућује на време градње је графика чачанског сликара Драгана Ђирковића из шездесетих година 20. века на којој је приказана Хаџићева кућа.^[2] На делу куће изнад балкона јасно се види римски број који означава 1854. годину, детаљ који данас не постоји јер је вероватно уништен приликом последње реконструкције и адаптације објекта. Према времену градње, кућа је трећи по старости градски објекат који још увек постоји и који је преживео сва турбулентна мењања градске

[1] Аутор рада захваљује на стручној помоћи архивском саветнику Радошу Ж. Мацаревићу и музејском саветнику Радивоју Бојовићу, као и Марији Бокарев на уступљеној биографској грађи.

[2] Драган Ђирковић, *Снари Чачак* [Сликовна грађа], (Чачак : Народни музеј, 2008), 9.